

ПАРЛАМЕНТЫН ЗАСАГЛАЛТАЙ ЗАРИМ ОРОНД ТӨРИЙН АЛБАНЫ ЗӨВЛӨЛИЙН ДАРГА, ГИШҮҮДИЙГ ХЭРХЭН ТОМИЛДОГ ТАЛААРХ ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ

А.Пагма, Г.Билгээ, Д.Жигваагүнсэл,
Ө.Мөнхтунгалаг, Р.Нургул

Судалгаанд парламентын засаглалтай 18 орны Төрийн албаны зөвлөлийн дарга, гишүүдийг хэрхэн томилдог талаарх эрх зүйн зохицуулалтыг харьцуулан авч үзлээ. Эдгээр орнуудад уг асуудлыг хэрхэн зохицуулдаг болохыг үзэхэд Энэтхэг, Польш, Сингапур, ӨАБНУ зэрэг 7 улсад Төрийн албаны зөвлөлийн гишүүдийг улсын Ерөнхийлөгч, Серби, Босни Герцоговин, Хорват зэрэг 4 улсад Засгийн газар, 1 улсад Парламент, Кыргыз, Япон, Словени зэрэг 3 улсад Ерөнхийлөгч, Засгийн газар, Дээд шүүх нь тус тус тодорхой тооны гишүүдийг томилдог байна. Үүнийг дэлгэрүүлэн доорх хүснэгтээр үзүүлэв.

Улс, Эх сурвалж	Төрийн албаны удирдах байгууллагын дарга, гишүүдийг хэрхэн томилох талаарх эрх зүйн зохицуулалт
1. Кыргыз, Закон “О государственной службе”. www.jogorku.sot.kg	Төрийн албаны зөвлөл нь дарга, 6 гишүүнтэй ба даргыг нь Жогорку Кенешийн зөвшөөрснөөр Кыргыз Улсын Ерөнхийлөгч томилдог. Гишүүдийн тухайд Кыргыз Улсын Ерөнхийлөгч 1, Парламент 2, Засгийн газар 2, Дээд шүүх 1 гишүүнийг тус тус нэг жилийн хугацаатай томилдог.
2. Серби, Law on civil servants. www.track.unodc.org/LegalLibrary	Нийтийн албаны Зөвлөл нь 9 гишүүнтэй, тэдгээрийг засгийн газраас нь 6 жилийн хугацаатай томилдог. 4 гишүүнийг нь Засгийн газрын тэргүүний санал болгосноор төрийн захиргааны эксперт хүмүүсийг томилдог. Бусад 5 гишүүнийг Хүний нөөцийн удирдлагын албаны даргын санал болгосноор төрийн албан хаагчдаас томилдог. Нийтийн албаны Зөвлөлийн даргыг тус Зөвлөлийн гишүүдийн дундаас нууц санал хураалтаар сонгоно. Төрийн байгууллагын албан тушаалтан Нийтийн албаны зөвлөлийн гишүүнээр ажиллахыг хориглосон. Нэг хүн тус Зөвлөлийн гишүүнээр дээд тал нь 2 удаа томилогдож болно.
3. Македони, Law on civil servants. http://unpan1.un.org	Нийтийн албаны Агентлагын дарга, түүний орлогчийг 6 жилийн хугацаатай Засгийн газрын саналаар Македон улсын Парламент тус тус ажилд томилж, чөлөөлнө.
4. Бангладеш, -The Constitution of the people's republic of Bangladesh, Chapter II, -Public service commissions. http://bdlaws.minlaw.gov.bd	Нийтийн албаны комиссын дарга, гишүүдийг Ерөнхийлөгч 5 жилийн хугацаатай томилдог.
5. Босни Герцоговин, Law on Civil Service in the Institutions of Bosnia and Herzegovina. www.track.unodc.org/LegalLibrary	Сайд нарын Зөвлөлөөс томилсон Хараат бус хорооноос Нийтийн албаны зөвлөлийн 3 гишүүнийг нээлттэй сонгон шалгаруулалтын үндсэн дээр тэдний мэргэжил туршлагыг харгалзан шалгаруулж, шалгарсан хүмүүсийг Сайд нарын Зөвлөл 4 жил хүртэлх хугацаагаар томилно.

6. Өмнөд Африкийн БНУ, The Constitution of the Republic of South Africa, 1996. www.thehda.co.za	Төрийн албаны зөвлөлийн 14 комиссарыг Ерөнхийлөгч томилох ба тэдний 5-ийг (дарга, 5 комиссар) нь Үндэсний ассамблей зөвшөөрнө, бусад 9 комиссарыг муж тус бүрийн ерөнхий сайд (засаг дарга) нар нэр дэвшүүлнэ. (196.7) Үндэсний ассамблейн зөвшөөрсөн Төрийн албаны зөвлөлийн 5 комиссарыг Үндэсний ассамблей хороо санал болгох ба ассамблейд суудалтай бүх намуудын төлөөлөгчдөөс пропорциональ байдалтай оролцуулан олонхын санаар сонгоно. (196.8) 9 мужийн ерөнхий сайд нарын нэр дэвшүүлсэн Төрийн албаны зөвлөлийн 9 комиссарыг мужийн хууль тогтоох байгууллагаас санал болгох ба мужийн хууль тогтоох байгууллагад суудалтай бүх намуудын төлөөлөгчдөөс пропорциональ байдалтай оролцуулан олонхын санаар сонгоно. (196.8) Комиссаруудыг 5 жилийн хугацаатай томилох ба зөвхөн нэг удаа улируулан томилж болно. (196.10)
7. Словени, Civil servants act. http://www.akos-rs.si	А Албаны зөвлөл нь 12 гишүүнтэй. Эдгээрээс улсын салбарын мэргэжилтэн 3 хүнийг Ерөнхийлөгч томилдог, 3 хүнийг нийтийн албаны ахлах нарийн бичгийн дарга хийж байсан хүмүүсээс сонгодог, 2 хүнийг үйлдвэрчний эвлэлийн идэвхтэн, ажилтнуудаас өөрсдөөр нь сонгуульдаг, 4 гишүүнийг захиргааны асуудал эрхэлсэн сайдын саналаар Засгийн газар томилно. Зөвлөлийн гишүүд олонхын саналаар Зөвлөлийн даргыг сонгоно.
8. Шинэ Зеланд, State services commission State Sector Amendment Act 2013. www.legislation.govt.nz	Төрийн албаны зөвлөлийн комиссар болон орлогч комиссарыг Ерөнхий сайдын саналаар Амбан захирагч томилно. (14.1)
9. Энэтхэг, The Constitution of India, 2008, Union Public Service Commission (Members) Regulations, 1969	Үндсэн хууль: Нийтийн албаны нэгдсэн зөвлөлийн дарга, гишүүдийг Ерөнхийлөгч томилох бол Нийтийн албаны мужийн зөвлөлийн дарга, гишүүдийг мужийн захирагч томилох ба 6 жилийн хугацаатай томилогдоно. (316.) Төрийн албаны нэгдсэн зөвлөлийн журам: Нийтийн албаны нэгдсэн зөвлөл нь даргыг оролцуулаад 10-аас илүүгүй тооны гишүүнтэй байна. (3.) Нийтийн албаны нэгдсэн зөвлөлийн даргыг Ерөнхийлөгч томилно. (2.)
10. Япон, National personnel authority, Засгийн газрын дэргэдэх Боловсон хүчний зөвлөл⁶¹ National Public Service Act, 1947. www.ssl.jinji.go.jp/en/recomme/rl_npsa.pdf	Боловсон хүчний зөвлөл 3 гишүүнээс бүрдэнэ. (4.1) Тэдний нэгийг нь Ерөнхийлөгч томилно. (4.2) Гишүүдийг Парламентын 2 танхимын зөвшөөрснөөр Засгийн газар томилох ба (5.1) Япон улсын Эзэн хаан батална. (5.2)
11. Канад Улс, Нийтийн албаны хөдөлмөр эрхлэлтийн тухай хууль (Public Service Employment Act) http://laws-lois.justice.gc.ca/	Нийтийн албаны комисс (Public Service Commission) нь Ерөнхийлөгч, 2 ба түүнээс дээш тооны гишүүнтэй байна. Ерөнхийлөгч болон гишүүдийг Амбан захирагч томилж, чөлөөлдөг. Ерөнхийлөгчийн томилгоог Сенат болон Нийтийн танхимаас баталж шийдвэр гарсны дараа хийдэг. <i>Жич: Албан ёсоор Их Британий хатан хаан Канад Улсын тэргүүн бөгөөд Амбан захирагч нь хатан хааны бие төлөөлөгч юм.</i>

⁶¹http://ssl.jinji.go.jp/en/

12. БНПольш Улс, Нийтийн албаны тухай хууль (Act of 21 November 2008 on Civil Service) http://dsc.kprm.gov.pl/en/civil-service-system-in-poland	Нийтийн албаны зөвлөл (Civil Service Council) нь 15 гишүүнтэй бөгөөд 8 гишүүнийг Ерөнхий сайд томилдог. Үлдсэн 7 гишүүнийг парламент дахь намын бүлгүүдээс ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу Ерөнхий сайд томилох бөгөөд парламентын гишүүн, сенатор, парламентын гишүүн бус хүн ч байж болно. Зөвлөлийн гишүүд хуулинд заасан нөхцөл шаардлагыг хангасан байх ёстой. Зөвлөлийн Ерөнхийлөгчийг зөвлөлийн гишүүд дундаас Ерөнхий сайд томилно. Зөвлөл нь Ерөнхийлөгчийн хүсэлтээр гишүүд дундаас дэд Ерөнхийлөгч сонгож болно.
13. БНХорват Улс, Нийтийн албан хаагчийн тухай хууль (Civil servants act) http://www.vsrh.hr/	Нийтийн албаны зөвлөл (Civil Service Board) нь дарга, 10-аас багагүй тооны гишүүнтэй байх ба Засгийн газраас 5 жилийн хугацаатай томилогддог. Зөвлөлийн гишүүд хуулийн зэрэг цолтой байна. Дарга нь хуулийн практик ур чадварын шалгалт өгсөн байх шаардлагатай.
14. Сингапур Улс, Үндсэн хууль. 9-р хэсэг. (Constitution of the Republic of Singapore. Part IX The Public Service) http://statutes.agc.gov.sg/aol/	Төрийн албаны зөвлөл (Public Service Commission) нь дарга болон 5-14 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байх ба Ерөнхий сайдтай зөвшилцсөнөөр Ерөнхийлөгч томилно.
15. Их Британи, Умард Ирландын Нэгдсэн Вант Улс, Үндсэн хуулийн шинэтгэл ба Засаглалын тухай хууль. (Constitutional Reform and Governance Act 2010. Schedule 1. Section 2. The Civil Service Commission) http://civilservicecommission.independent.gov.uk/	Нийтийн албаны комисс (Civil Service Commission) нь 7-оос багагүй тооны гишүүнтэй байна. Комиссын тэргүүнийг Нийтийн албаны сайд буюу Ерөнхий сайдын санал болгосноор Хатан хаан 5 жилийн хугацаатай томилдог. Тэргүүнийг томилохоос өмнө ил тод, шударга өрсөлдөөний зарчмаар сонгон шалгаруулна. Сонгон шалгаруулалтын дараа Ерөнхий сайд Шотланд, Уэльсийн тэргүүн сайд болон бусад холбогдох хүмүүстэй зөвшилцөх ёстой. Бусад гишүүдийг мөн адил өрсөлдөөний зарчмаар сонгон шалгаруулж, Ерөнхий сайдын санал болгосноор Хатан хаан 5 жилийн хугацаатай томилно. Гишүүдийн томилгоог хийхдээ комиссын тэргүүний саналыг заавал харгалзах бөгөөд зөвшөөрөөгүй тохиолдолд тухайн хүнийг томилохгүй. Комиссын тэргүүн болон гишүүнээр томилогдсон хүнийг тухайн албанд дахин сонгохгүй.
16. Австрали, Public service Act 1999, Division 2, 45, Commissioner's appointment, conditions etc. www.comlaw.gov.au/	Австралийн төрийн албаны комисс (APSC) нь Ерөнхий сайд ба түүний кабинетын бүрэлдэхүүнд багтдаг төв агентлаг юм. Төрийн албаны комиссын дарга буюу комиссарыг Засгийн газрын тэргүүн томилох бөгөөд 5 жилийн хугацаатай томилдог. Комиссар нь Ерөнхий сайдын санал болгосноор, комиссын гишүүнд туслах нэг буюу хэд хэдэн тусгай Комиссарыг томилж болно.
17. Мальт, Constitution of malta chapter The Public Service http://justiceservices.gov.mt	Төрийн албаны комисс нь (Public Service Commission for Malta) Төрийн албаны комиссын дарга, орлогч дарга, орон тооны 3 гишүүнтэй байна. Комиссын даргыг Ерөнхий сайдын сайдын санал болгосноор Ерөнхийлөгч 3 жилийн хугацаатай томилно.
18. ХБНГУ, Холбооны Нийтийн албаны тухай хууль, 2009, 119-124 зүйл, /Bundesbeamtengesetz (BBG)/ www.gesetze-im-internet.de/	Холбооны Нийтийн албаны Хороо нь байнгын 8 гишүүн, орлогч 8 гишүүнтэй. Байнгын гишүүдэд Холбооны Аудит, Шүүх, Дотоод хэргийн яамны Хүний нөөц, Хууль зүйн хэлтсээс гишүүн орно. Орлогч 8 гишүүдэд байнгын гишүүдийг томилсон байгууллагаас 2 ажилтан, төрийн бусад байгууллагаас 6 хүнийг томилно. Байнгын гишүүдийг дээд шатны байгууллагын санал болгосноор Холбооны Дотоод хэргийн сайдын саналыг үндэслэн Холбооны Ерөнхийлөгч 4 жилийн хугацаатай томилно.

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

- Law on civil servants. Republic of Serbia. www.track.unodc.org/LegalLibrary
- Macedonian Law on civil servants. <http://unpan1.un.org>
- The Constitution of the people's republic of Bangladesh. <http://bdlaws.minlaw.gov.bd>
- Law on Civil Service in the Institutions of Bosnia and Herzegovina www.track.unodc.org/LegalLibrary
- The Constitution of the Republic of South Africa, 1996. www.thehda.co.za
- Civil servants act. Republic of Slovenia. <http://www.akos-rs.si>
- State Sector Amendment Act 2013. www.legislation.govt.nz
- The Constitution of India, 2008. www.prsindia.org/
- National Public Service Act, 1947. ssl.jinji.go.jp/en/recomme/rl_npsa.pdf
- Public Service Employment Act) <http://laws-lois.justice.gc.ca/>
- Act of 21 November 2008 on Civil Service) <http://dsc.kprm.gov.pl/en/civil-service-system-in-poland>
- Civil servants act. <http://www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=286>
- Constitution of the Republic of Singapore. Part IX The Public Service. <http://statutes.agc.gov.sg/aol/>
- Constitutional Reform and Governance Act 2010. Schedule 1. Section 2. The Civil Service Commission. <http://civilservicecommission.independent.gov.uk/>
- Public service Act 1999, <http://www.comlaw.gov.au/Details/C2014C00511>
- Constitution of Malta, <http://justiceservices.gov.mt/DownloadDocument>.
- Bundesbeamtengesetz (BBG) http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bbg_2009/gesamt.pdf
- Закон "О государственной службе". www.jogorku.sot.kg